

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE – SZKOŁA PODSTAWOWA

VIII KLASA (2 GODZINY)

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Wiedza i rozumienie.

Uczeń: rozumie podstawowe prawidłowości życia społecznego, w tym funkcjonowania grup społecznych oraz społeczności lokalnej i regionalnej oraz wspólnoty etnicznej i państwowej; rozumie demokratyczne procedury i stosuje je w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy; wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej; zna zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej i podstawowe organy władz publicznych; ma podstawową wiedzę na temat praw człowieka, środków masowego przekazu oraz wybranych spraw międzynarodowych; wykorzystuje swą wiedzę do interpretacji wydarzeń życia społecznego, w tym publicznego.

II. Wykorzystanie i tworzenie informacji.

Uczeń: znajduje i wykorzystuje informacje na temat życia społecznego, w tym publicznego; wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem informacji o życiu publicznym; wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat wydarzeń z życia społecznego, w tym publicznego.

III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.

Uczeń: rozumie własne potrzeby i potrzeby innych; planuje dalszą edukację, uwzględniając swe umiejętności i zainteresowania; jest świadomy swej godności i praw, które mu przysługują, oraz własnych obowiązków; powiększa treść własnej tożsamości lokalnej, regionalnej, etnicznej i obywatelskiej; rozpoznaje przypadki łamania praw w swoim otoczeniu; rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.

IV. Komunikowanie i współdziałanie.

Uczeń: potrafi komunikować się w sprawach życia społecznego, w tym publicznego; współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich; uczestniczy w dyskusjach i dwóch projektach zespołowych; potrafi korzystać z prostych procedur oraz z możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego – wie, gdzie załatwić proste sprawy urzędowe.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

1. Społeczna natura człowieka. Uczeń:

- 1) uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną; rozumie znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontaktu, przynależności, uznania);
- 2) przedstawia zasady komunikowania się; wyjaśnia zasady skutecznej autoprezentacji – kształtowania swojego wizerunku w nowym środowisku;

- 3) wymienia cechy grup społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania; rozumie korzyści, jakie przynosi efektywna współpraca; zna różne formy współpracy w grupie i w nich uczestniczy;
- 4) rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;
- 5) podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; rozumie, że można i wie, jak można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub jak im się przeciwstawić;
- 6) rozumie, że konflikt w grupie może wynikać z różnych przyczyn (sprzeczne interesy, inne cele); przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów oraz określa ich zalety i wady; stosuje optymalne sposoby rozwiązywania określonych konfliktów.

2. Rodzina. Uczeń:

- 1) charakteryzuje rodzinę jako grupę społeczną i rozumie wpływ, jaki wywiera ona na dzieci; przedstawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie;
- 2) przedstawia katalog wartości ważnych dla niego i jego rodziny; rozumie, że systemy wartości mogą być różnorodne;
- 3) wyjaśnia, jak funkcjonuje gospodarstwo domowe; wymienia główne źródła jego dochodów (z pracy, działalności gospodarczej, świadczenia społeczne);
- 4) wymienia kategorie wydatków gospodarstwa domowego; planuje jego budżet.

3. Szkoła i edukacja. Uczeń:

- 1) przedstawia funkcje szkoły w systemie edukacji oraz strukturę polskiego systemu edukacyjnego;
- 2) charakteryzuje klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań, życie szkolnej społeczności; rozumie, że współtworzy samorząd uczniowski i przedstawia formy jego działania; bierze udział w wyborach organów samorządu szkolnego;
- 3) wymienia prawa i obowiązki ucznia i nauczyciela; rozpoznaje przypadki naruszania praw uczniów oraz pracowników szkoły; przedstawia sposoby dochodzenia swoich praw przez uczniów;
- 4) uczestniczy w projekcie zespołowym na temat oczekiwanych kompetencji wybranych kategorii społeczno-zawodowych i ich miejsca na rynku pracy;
- 5) planuje dalszą edukację, uwzględniając własne zainteresowania, zdolności i umiejętności oraz rady innych osób i sytuację na rynku pracy.

4. Prawa człowieka. Uczeń:

- 1) rozumie, że godność człowieka wynika z różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; rozumie sformułowania preambuły *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*;
- 2) wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka; wymienia prawa i wolności osobiste zawarte w *Konstytucji RP*; wie, które z nich nie mogą zostać ograniczone;
- 3) przedstawia prawa dzieci zapisane w *Konwencji o Prawach Dziecka*;

- 4) podaje przykłady działań Rzecznika Praw Dziecka; przedstawia cele działalności Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci;
- 5) wymienia prawa i wolności polityczne zawarte w *Konstytucji RP*; wykazuje, że dzięki nim człowiek może mieć wpływ na życie publiczne;
- 6) wykazuje, że prawa człowieka muszą być chronione; wie, jaką rolę pełni Rzecznik Praw Obywatelskich i podaje przykłady jego działań;
- 7) przedstawia przykłady działań organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się zjawiskom braku tolerancji wobec różnych mniejszości.

5. Nieletni wobec prawa. Uczeń:

- 1) rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wie, jakie osoby i instytucje należy powiadomić w takich sytuacjach;
- 2) przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wie, jak na nią reagować;
- 3) wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw;
- 4) przedstawia uprawnienia policjantów i funkcjonariuszy innych służb porządkowych oraz swoje prawa w kontakcie z tymi służbami.

6. Społeczność lokalna. Uczeń:

- 1) rozumie, że współtworzy samorząd gminny i wymienia zadania tego samorządu; przedstawia główne źródła przychodów i kierunki wydatków w budżecie gminy;
- 2) odwiedza urząd gminy (miasta/ dzielnicy); dowiaduje się, w jakim wydziale można załatwić wybrane sprawy; wie o możliwościach załatwienia spraw poprzez e-urząd; wypełnia wniosek o wydanie tymczasowego dowodu osobistego;
- 3) wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/ dzielnicy); przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje uprawnienia tych organów;
- 4) podaje, kto pełni funkcje wójta/ burmistrza/ prezydenta miasta i przewodniczącego rady gminy/miasta; wyszukuje w mediach lokalnych informacje na temat publicznych działań osób pełniących funkcje w organach samorządu terytorialnego;
- 5) rozpoznaje problemy społeczne swojej społeczności lokalnej; bierze udział w debacie klasowej dotyczącej tych problemów;
- 6) uczestniczy w projekcie zespołowym na temat swojej gminy, wydarzeń i postaci z jej dziejów.

7. Społeczność regionalna. Uczeń:

- 1) przedstawia podstawowe informacje o swoim regionie, wydarzenia i postaci z jego dziejów; lokalizuje własne województwo i powiaty wchodzące w jego skład oraz pozostałe województwa;
- 2) rozumie, że współtworzy samorząd powiatowy i wojewódzki oraz wymienia zadania tych samorządów;

- 3) dowiadyuje się, w jakim wydziale starostwa powiatowego można załatwić wybrane sprawy; wypełnia wniosek o paszport (delegatura urzędu wojewódzkiego);
- 4) wymienia organy stanowiące i wykonawcze samorządu powiatowego i wojewódzkiego; przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje zadania tych organów;
- 5) uczestniczy w projekcie zespołowym na temat tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej.

8. Wspólnoty narodowe/ etniczne i ojczyzna. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, co oznacza być Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej/ etnicznej oraz czym powinna przejawiać się postawa patriotyczna młodego i dorosłego człowieka;
- 2) wyjaśnia, co łączy człowieka z ojczyzną – Polską i przedstawia te więzi na własnym przykładzie; wymienia konstytucyjne obowiązki obywatela; zna symbole Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania; przedstawia – za *Konstytucją RP* – prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym;
- 4) wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości; rozumie, że poza nabyciem obywatelstwa z mocy prawa występuje możliwość uznania za obywatela polskiego oraz nadania obywatelstwa polskiego; uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/ etniczną, państwową/ obywatelską, europejską);
- 5) rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się takim zjawiskom.

9. Udział obywateli w życiu publicznym. Uczeń:

- 1) wskazuje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego;
- 2) przedstawia cele i formy działań organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji) aktywnych w społeczności lokalnej i regionie; rozumie, że działalność tego typu prowadzi także do realizacji własnych potrzeb;
- 3) przedstawia cele i przykłady działania samorządów zawodowych, związków zawodowych oraz organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce;
- 4) wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy;
- 5) przedstawia formy wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych, przykłady realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich oraz przedsięwzięć podejmowanych przez młodzieżowe rady gminy/ miasta;
- 6) wymienia zasady *Kodeksu etycznego urzędnika administracji samorządowej*; uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym; rozpoznaje przejawy ich łamania i podaje skutki takich działań.

10. Środki masowego przekazu. Uczeń:

- 1) przedstawia funkcje i rodzaje środków masowego przekazu; wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa;
- 2) wyszukuje w mediach wiadomości na wskazany temat; odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii; wyjaśnia, na czym powinna polegać rzetelność dziennikarzy;
- 3) przedstawia funkcje reklamy i krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy;
- 4) wskazuje cele kampanii społecznych; analizuje materiały z wybranej kampanii tego rodzaju;
- 5) wykazuje znaczenie opinii publicznej; wyszukuje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej oraz odczytuje i interpretuje proste wyniki takich badań.

11. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń:

- 1) wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa; wyjaśnia, czym zajmuje się władza państwowa;
- 2) wyjaśnia zasadę suwerenności narodu; przedstawia sprawy, które mogą być poddane pod referendum; wymienia referenda ogólnokrajowe, których wyniki były wiążące oraz referenda lokalne we własnej społeczności, które były ważne;
- 3) wyjaśnia zasadę przedstawicielstwa (demokracji pośredniej); przedstawia zasady wyborów do Sejmu RP i Senatu RP; wskazuje zasady działania i najważniejsze kompetencje izb parlamentu;
- 4) wyjaśnia zasadę pluralizmu politycznego; wymienia partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie RP oraz w organach stanowiących samorządu terytorialnego; rozumie, jaki jest cel działania partii politycznych, oraz, że konkurują one w życiu publicznym; wyszukuje informacji na temat działań wybranej partii (jej struktur regionalnych lub centralnych);
- 5) wyjaśnia zasadę republikańskiej formy rządu; przedstawia sposób wyboru i podstawowe kompetencje Prezydenta RP; znajduje informacje o życiorysie politycznym osób pełniących ten urząd, które wybrano w wyborach powszechnych; wyszukuje w środkach masowego przekazu informacje o działaniach urzędującego Prezydenta RP;
- 6) wyjaśnia zasadę państwa prawa, w tym niezależności sądów; wymienia nazwy sądów powszechnych i administracyjnych, wyjaśnia ten podział oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego; odwiedza stronę internetową sądu rejonowego właściwego ze względu na swoje miejsce zamieszkania i wskazuje, w jakich sprawach sąd ten orzeka;
- 7) wyjaśnia zasadę konstytucjonalizmu; podaje szczególne cechy konstytucji; wymienia rozdziały *Konstytucji RP* i znajduje w niej przepisy dotyczące wskazanej kwestii; podaje kompetencje Trybunału Konstytucyjnego RP w zakresie ochrony *Konstytucji RP*;
- 8) wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy; objaśnia konieczność poparcia większości sejmowej dla Rady Ministrów RP (bądź jej działań); przedstawia podstawowe kompetencje Rady Ministrów RP; znajduje informacje o życiorysie politycznym urzędującego oraz poprzedniego prezesa Rady Ministrów RP; wykazuje, że decyzje podejmowane w wybranym ministerstwie mają wpływ na życie jego rodziny.

12. Sprawy międzynarodowe. Uczeń:

- 1) wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych i Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego;
- 2) wymienia cele działania Unii Europejskiej; znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców Europy oraz obywateli polskich pełniących ważne funkcje w instytucjach unijnych;
- 3) przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących; znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie;
- 4) przedstawia działalność Polski w ONZ, UE i NATO;
- 5) bierze udział w dyskusji dotyczącej wybranych problemów społecznych współczesnego świata; rozważa w jej trakcie propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.